

Tuleeko rumihia?

LAIHO, Marianna & LEINO, Ritva. Erojen leikki. Preesens -sarja, Helsinki 1988.

Kuka määritteli muodin? Kaikkihan sen tietävät, mitä muodilla tarkoitetaan, mutta määritelmän — vieläpä tieteellisen sellaisen — kehittäely vaatii paneutumista, aikaa ja pitkäaikaista historiallista katsantoa. Marianna Laiho ja Ritva Leino ovat tarjonneet luettavaksi koko muodin kulttuurihistorian tiiviissä paketissa. Tiiviys ei kuitenkaan merkitse, etteikö lukijalla olisi varaa hengittää: riemastuttavat esimerkit halkovat paikoin raskasta tekstiä.

Tekijöiden mielestä "muoti on kuin kameleontti, joka vaihtaa väriä näkökulman mukaan" (s. 5). Muodin kameleonttimaisuus tekee tutkimuskohteesta erityisen vaikean. Näkökulmia löytyy, mutta minkä valitset? Tekijät sanoutuvat irti moralistisista äänenpainoista ja onnistuvat tuottamaan elävää tekstiä. Historiallinen johdatus saa höysteekseen Voltairea, Casanovaa, Baudelairea... kukapa ei olisi ollut muodin kanssa tekemisissä! Julkinen ja yksityinen eriytyvät ja se asettaa vaatimuksensa muodille. Teollinen vallankumous mahdollistaa muodin massavalmistuksen ja tavaratalojen unelmamaailmojen rakentamisen. Muoti kehittyi modernin maailman mukana ja sillä on vankka asemansa mm. naisten vapautumispyrkimyksissä. Muodista syntyy myös taidetta, *haute couturea*, vain harvojen rikkaiden ulottuvilla olevaa eleganssia. Historiallisesti muoti näyttäytyy kiehtovana, kirjan otsikon mukaisesti "erojen leikinä".

Tekijät ottavat esin myös toisen puolen muodista: "Osta, kyllästy ja heitä pois". Käsitteellisinä apuvälineinä ovat käyttö- ja näyttöarvo, kulutusideologia. Muoti alkaakin olla "valmis identiteettipaketti", jonka voi hankkia varallisuutensa mukaan. Muodinluojien ideanalka paljastaa kaupallistuneen muodin moraalittomuuden: maailman kriisejä käytetään sumeilematta hyväksi tyylien keksimisessä. Muodissa vilahtelevat Afganistan, Nicaragua, Libanon. Nykyisin muodin käsite on hämärä — enää ei ole väliä, onko kysymys jäljitelmästä vai aidosta tai mitkä ovat olleet inspiraation lähteet.

Laiho ja Leino kehrittelevät tutkimuksessaan myös naisen pukeutumisen teemaa: kuinka nainen rakennetaan, ositetaan, paloitellaan ja kootaan muodin avulla. Naisesta tulee katseen kohde, ja hänen tehtäväkseen jää visuaalisen mielihyvän tuottaminen, miellyttäminen. Lopulta päädytään siihen, että koko ruumis muuttuu muodin raaka-aineeksi ja muodikas vartalo määritellään trendeittäin. Kirurgit rikastuvat ja nuoruuden ihannoiti saa karmaisevat esimerkkinsä rasvaimuista ja kiristeistä kasvoista.

Erojen leikki on eräänlainen tarina, johdatus siihen, miksi olemme tällä hetkellä sellaisia kuin olemme. Tari-

na on jännittävä, mutta sillä on surullinen loppu. Silti se kannattaa lukea.

Tekijät ovat rajanneet muodin käsitteensä melko pitkälti nimenomaan pukeutumiseen. Sen käsittää, kun ajattelee, kuinka laajasti esimerkiksi tyyli ulottuu aika-kausiin, ajattelutaloihimme, elämäntaloihimme. Silti muodin perspektiivi on välttämättä rannaton, pohjimiltaanhan kyse on kulttuurista: ulkoasun yksityiskohdat toimivat kuin paljastimet.

Irma Kaarina Halonen

Televisio ja väkivalta

TELEVISIO ja väkivalta: suomalaisia näkökulmia, toim. Juha Kytömäki ja Seppo Paananen. YLE, Suunnittelu- ja tutkimusosasto, Helsinki, Sarja B 5/1988. 246 s.

Kirjan aineisto perustuu syyskuussa 1987 järjestettyyn televisioväkivaltaa koskevaan seminaariin. Seminaarin syntysanat puolestaan juontavat Yleisradion hallintoneuvoston kokoukseen 23.3.1987, jossa hyväksyttiin "väkivallan esittämistä koskevat ohjelmapolitiittiset periaatteet". Periaatepaperi julkistetaan kirjan liitteenä.

Mitä kirjasta jää lukijan mietittäväksi? Pyyriin poimaan jokaisen alustajan esityksestä jotakin olennaiseksi kokemaani. Ainakin minulle kirja on hahmottanut aikaisempaa selkeämmän kuvan tv-väkivaltaan liittyvästä laajasta ongelmakentästä.

Kirjan varsinainen anti perustuu seitsemän tutkijan, neljän kasvattajan ja kolmen ohjelmavalinnoista päättävän henkilön puheenvuoroihin.

Professori Heikki Ylikangas hahmottaa suomalaisen elämänmuodon eristäytymisen ja rajuuden kehitystä 1500-luvulta tämän päivän kaupunkilähiöiden elämäntapaan saakka. Hänen käsityksensä mukaan (s. 31) iso-laatio selittää anomiaa paremmin suomalaista väkivaltaisuutta. Eristäytyminen, kielen hallinnan heikkous sekä arkuus ja kykenemättömyys verbaaliseen puolustukseen saattaa vailla muuta toimintamallia olevissa tilanteissa kanavoitua fyysiseen näyttöön.

Patrik Törnudd, oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen johtaja, korostaa tilannesidonnaisuuden merkitystä. "Anonymisissa kaupunkielämässä" epävirallinen ulkopuolinen kontrolli on vähäisempää kuin maaseudulla. Törnudd ei suostu ottamaan yksiselitteistä kantaa siihen, onko väkivaltaisuus lisääntynyt tai vähentynyt. Hän tarkastelee ilmiön monisyisyyttä ja suhteellisuutta.

Martti Soramäki Yleisradion edustajana kertaa pääpiirteittäin yhteiskunnan harjoittamaa valvonnan vai-